

Diplomovou práci jsem zaměřil na analýzu činnosti náboženských hnutí a sekt, jež ovlivňovaly společenský a politický vývoj Anglie v 50. letech; tyto skupiny byly v jistém ohledu vyvrcholením náboženského radikalismu, který se zrodil z protestantského, především kalvínského učení, ovlivňujícího dějiny státu od alžbětinské éry. Vzhledem k tomu, že pro pochopení činnosti sekt působících v Anglii po popravě Karla I. je nutné porozumět předchozímu vývoji puritanismu, věnoval jsem pozornost náboženským otázkám země od počátku vlády královny Alžběty. Termín "radikalismus" je sám o sobě relativním pojmem; puritanismus, jenž se zdál Alžbětě I. a řadě jejích současníků extrémním projevem víry, byl v 50. letech 17. století nazírán jako nejmírnější forma uctívání (viz presbyteriáni a independenti jako nejbližší reprezentanti starých puritánských tradic). Dokonce i baptisté, kteří byli na počátku 40. let ztotožňováni s münsterským anabaptistickým běsněním Johna z Leidenu, byli v 50. letech vnímáni konzervativními složkami národa jako relativně umírněný proud náboženského radikalismu.

Je ovšem zřejmé, že i počáteční formy kalvinismu byly radikální výzvou tehdejší společnosti, politice i představám člověka o Bohu, světě, životě a o sobě samém. Puritanismus a separatismus obsahovaly řadu rozkladných učení, jež směřovaly k strukturální změně celé společnosti i myšlení jednotlivců. Zda šlo o pozitivní či negativní "pohyb" v podstatě nelze říci. Například puritánský důraz na svobodu a jednotlivce přispěl ve své době ke společenským otřesům se všemi negativními důsledky; z dlouhodobého hlediska ovšem znamenal pozitivní impuls pro další rozvoj anglického státu. Domnívám se, že k "osvobození člověka" napomohla i "rantská" a kvakerská reakce (i když nábožensky extrémní) vůči rigidnímu učení o dvojí predestinaci.